คู่มือ

ชุมชนปลอดขยะ

(Zero-waste community)

คำนำ

คู่มือชุมชนปลอดขยะ (Zero waste community) นี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานด้านการจัดการขยะภายในชุมชน โดยรวบรวมจากประสบการณ์ของภาคีที่ปรึกษาที่ดำเนินงานใน ชุมชนเขตปทุมวัน เขตพญาไทและเขตหนองแขม เพื่อให้ผู้นำชุมชนหรือผู้สนใจทั่วไปสามารถนำข้อมูลที่ได้จากคู่มือนี้ไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานภายในชุมชนของตนเองต่อไป

คณะผู้วิจัย
สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เมษายน 2567

คู่มือเล่มนี้จัดทำขึ้นภายใต้โครงการพัฒนาเขตนำร่องการจัดการขยะมูลฝอยที่ต้นทางอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาเขตปทุมวัน เขตพญาไท และเขตหนองแขม”

สารบัญ

1

ขยะมูลฝอยคืออะไร?

ความหมายของขยะมูลฝอย 1
ข้อมูลเกี่ยวกับขยะมูลฝอย 1
ปัญหาและผลกระทบจากขยะมูลฝอย 1
ประเภทของขยะมูลฝอย 2

2

แนวคิดการจัดการขยะอย่างยั่งยืนตามหลักการ Zero-Waste

ลำดับขั้นการจัดการขยะ 3
หลักการ 3Rs 4
อาหารส่วนเกิน 4

3

การจัดการขยะแต่ละประเภท

การจัดการขยะเศษอาหาร 5
การจัดการขยะและปลายทางขยะ 7
ในเขตกรุงเทพมหานคร
ข้อมูลปลายทางขยะ 8
สำหรับการจัดการวัสดุรีไซเคิล

4

การดำเนินงานลดและแยกขยะ

ขั้นตอนการดำเนินงาน 9
ตัวอย่างการดำเนินงาน 10
ข้อเสนอแนะการดำเนินงาน 12
ช่องทางการติดต่อเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ 13

ขยะมูลฝอย คืออะไร?

ข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษ ในปี 2566 ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยสูงถึง 26.95 ล้านตัน โดยกรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีปริมาณมูลฝอยสูงสุด

ความหมายของขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอย หมายถึง “เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เถ้า มูลสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด หรือที่อื่น รวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยอันตรายจากชุมชน” (พรบ.สาธารณสุข พ.ศ.2535) ซึ่งเกิดจากการดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันของมนุษย์ รวมถึงการประกอบกิจการต่าง ๆ

ข้อมูลเกี่ยวกับขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอย แบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่ ขยะอินทรีย์ วัสดุรีไซเคิล ขยะพลังงาน (RDF) ขยะทั่วไป ขยะติดเชื้อ และขยะอันตราย โดยแต่ละประเภทจะมีการจัดการที่ต่างกัน ในปี 2566 พบว่า กรุงเทพมหานครมีขยะเศษอาหารคิดเป็นร้อยละ 49.1 เมื่อเทียบกับขยะทั้งหมดประมาณ 9,000 ตันต่อวัน

ที่มา: สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร (2567)

ปัญหาและผลกระทบจากขยะมูลฝอย

การจัดการขยะมูลฝอยอย่างไม่ถูกวิธี ก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ตามมา ทั้งในด้านสุขอนามัย และสิ่งแวดล้อม เช่น เป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรค ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น มีการรั่วไหลของขยะพลาสติกลงสู่ทะเล จนส่งผลกระทบต่อสัตว์ทะเล รวมถึงการเกิดไมโครพลาสติก (Microplastics) ซึ่งเป็นพลาสติกที่มีขนาดเล็กมาก สามารถสะสมในร่างกายของสิ่งมีชีวิตรวมถึงมนุษย์ได้ด้วย

ในแต่ละปี ภาครัฐจำเป็นต้องจ่ายค่าเก็บขนและกำจัดขยะเป็นจำนวนมาก ไม่น้อยกว่า 20,000 ล้านบาทต่อปี สำหรับกรุงเทพมหานครที่มีปริมาณขยะมูลฝอย เฉลี่ย 9,000 ตันต่อวัน ต้องใช้งบประมาณไม่น้อยกว่า 7,000 ล้านบาทในการเก็บขนและกำจัด จะดีกว่าหรือไม่ หากพวกเราทุกคนช่วยกันลดการสร้างขยะที่ต้นทางแล้วนำงบประมาณที่ประหยัดได้ไปใช้ลงทุนเพื่อการศึกษาและสาธารณสุข

ประเภทของขยะมูลฝอย

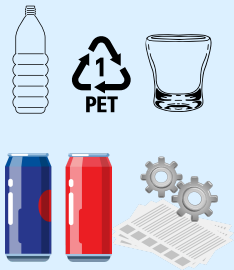
ขยะมูลฝอย สามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่ ขยะทั่วไป วัสดุรีไซเคิล ขยะอินทรีย์ ขยะพลังงาน ขยะพลังงาน และขยะติดเชื้อ

1 ขยะทั่วไป

ขยะที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าต่อการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ โดยภาครัฐจะนำไปกำจัดด้วยวิธีฝังกลบหรือกำจัดด้วยการเผา
ตัวอย่างขยะ: ถุงแกงเปื้อนอาหาร

2 วัสดุรีไซเคิล

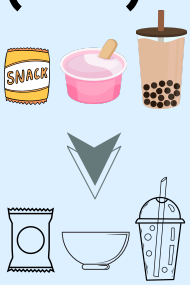
บรรจุภัณฑ์หรือวัสดุเหลือใช้ที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ สามารถขายให้กับซาเล้งหรือร้านรับซื้อของเก่า
ตัวอย่างวัสดุ: กระป๋อง ขวดแก้ว ขวดพลาสติก กล่องนม กระดาษ

3 ขยะอินทรีย์

ขยะอินทรีย์แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เศษอาหารและขยะอินทรีย์ทั่วไป สำหรับเศษอาหารที่เหลือจากการบริโภค สามารถนำไปเลี้ยงสัตว์ต่อ ส่วนขยะอินทรีย์อื่น เช่น ใบไม้ กิ่งไม้ เป็นปุ๋ยหมักได้

4 ขยะพลังงาน (RDF)

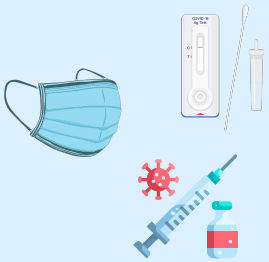
วัสดุที่สามารถเผาไหม้แล้วเปลี่ยนเป็นพลังงาน ส่วนใหญ่จะมีส่วนผสมของพลาสติกเป็นองค์ประกอบ แต่ต้องแยกน้ำและเศษอาหารก่อนทิ้ง
ตัวอย่างขยะ: ซองพลาสติก แก้ว PET ซองขนม

5 ขยะอันตราย

ขยะที่เป็นวัตถุหรือปนเปื้อนสารพิษ สารระคายเคือง สารที่เกิดระเบิดได้ มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดอันตราย ต้องแยกทิ้งจากขยะอื่น
ตัวอย่างขยะ: หมึกเครื่องพิมพ์ ถ่านไฟฉาย ขวดใส่สารเคมี

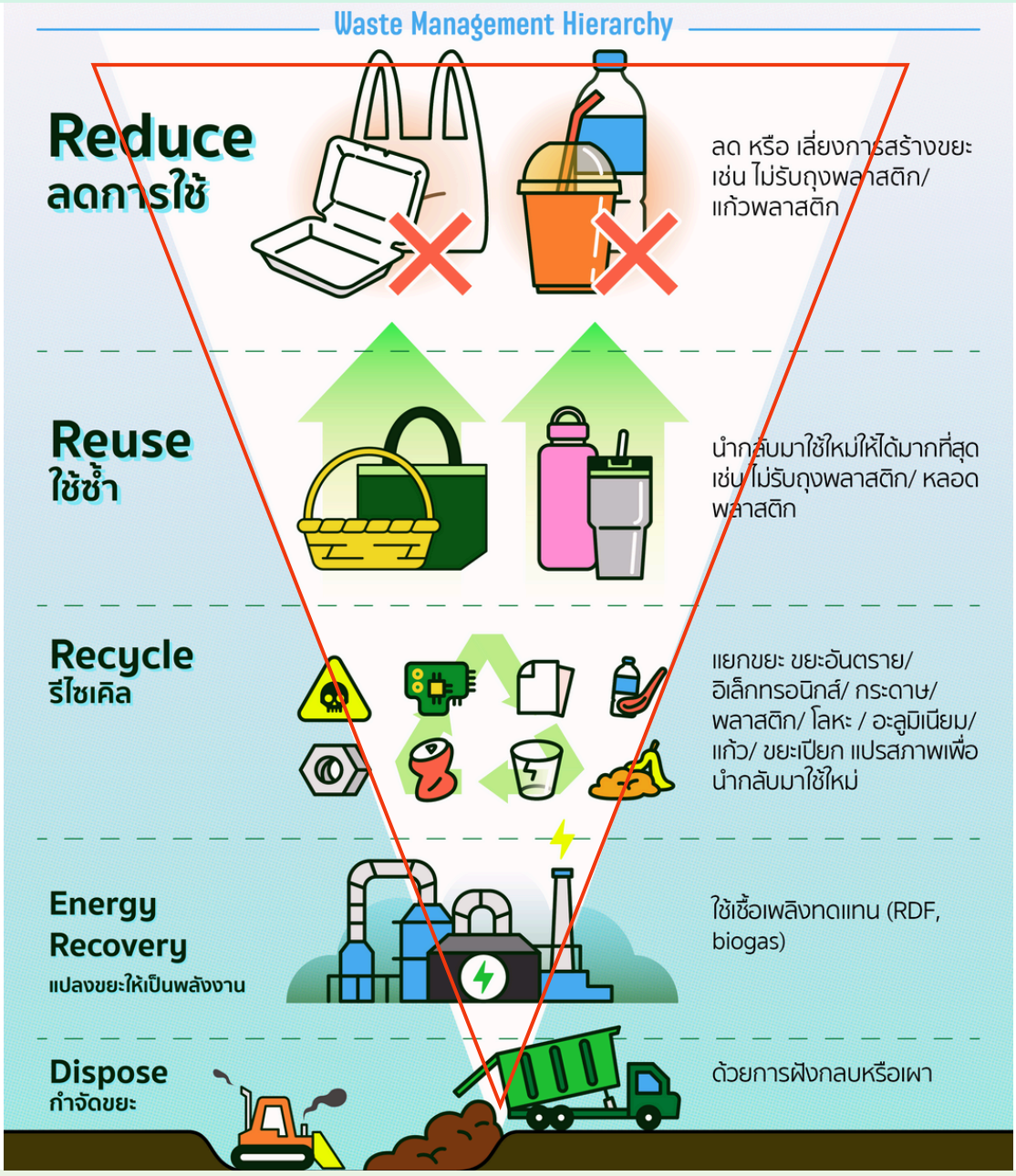
6 ขยะติดเชื้อ

ขยะที่มีเชื้อโรคปะปน ถ้ามีการสัมผัสหรือใกล้ชิดกับมูลฝอยนั้น สามารถทำให้เกิดโรคได้
ตัวอย่างขยะ: หน้ากากอนามัย เข็มฉีดยา ชุดตรวจ ATK ใช้แล้ว

แนวคิดการจัดการขยะอย่างยั่งยืน ตามหลักการ Zero-Waste

ลำดับขั้นการจัดการขยะ (Waste Management Hierarchy)

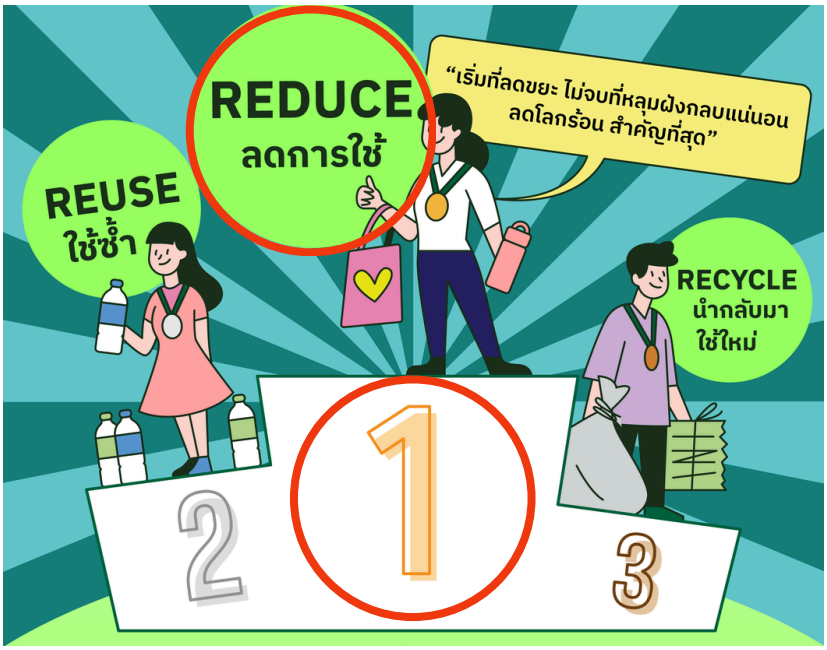
เป็นลำดับขั้นการจัดการขยะที่มุ่งเน้นให้เกิดของเสีย (Waste) ที่นำไปกำจัดด้วยการฝังกลบน้อยที่สุด โดยแบ่งออกเป็น 5 ลำดับ จากด้านบนลงสู่ด้านล่าง ได้แก่

1) **Reduce ลดการใช้** ลดหรือเลี่ยงการสร้างขยะ เช่น ไม่รับถุงพลาสติก
2) **Reuse ใช้ซ้ำ** นำกลับมาใช้ใหม่ให้ได้มากที่สุด เช่น ใช้ถุงพลาสติกซ้ำ เสื้อผ้าซ้ำ
3) **Recycle รีไซเคิล** แยกขยะที่สามารถแปรสภาพเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่
4) **Energy Recovery แปลงขยะให้เป็นพลังงาน** ใช้เป็นเชื้อเพลิงพลังงานทดแทน
5) **Dispose กำจัดขยะ** ด้วยการฝังกลบหรือเผา

แนวคิดการจัดการขยะอย่างยั่งยืน ตามหลักการ Zero-Waste

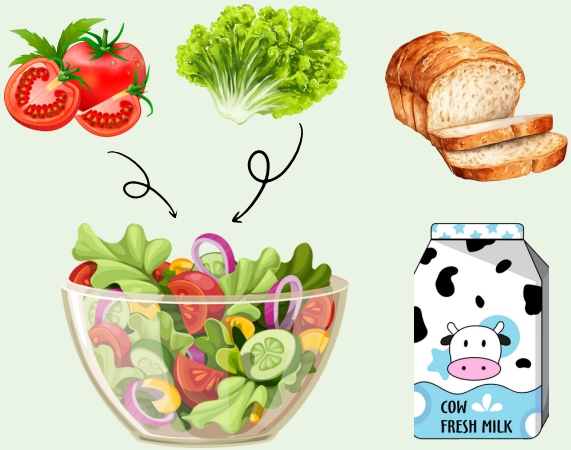

หลักการ 3Rs

การจัดการขยะตามหลักการ 3Rs เป็นหนึ่งในวิธีการที่ให้ความสำคัญในการลดการสร้างขยะเป็นลำดับแรก จากนั้นมุ่งเน้นให้มีการใช้ทรัพยากรหรือของที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และนำกลับมาใช้ใหม่ หลักการ 3Rs ประกอบด้วย

1) **Reduce** ลดการสร้างขยะ ไม่ใช้พลาสติกที่ใช้ครั้งเดียวทิ้ง หรือการทานข้าวให้หมดจานเพื่อลดขยะอาหาร
2) **Reuse** การใช้ซ้ำ เช่น การนำเสื้อผ้าเก่ามาใช้ซ้ำ
3) **Recycle** การนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น ขวดพลาสติกที่สามารถนำกลับเข้าสู่ระบบมาผลิตเป็นพลาสติกใหม่ได้

การจัดการขยะควรเน้น **Reduce** ให้ได้มากที่สุด เปรียบเสมือนการได้**เหรียญทอง** ในการแข่งขันกีฬา เนื่องจากเป็นการลดการสร้างขยะที่ต้นทาง ส่งผลให้ไม่มีขยะหรือของเสียที่ต้องจัดการ **(ขยะ=0)** ส่วนการ Reuse และ Recycle เทียบได้กับการได้เหรียญเงิน และเหรียญทองแดง ตามลำดับ

อาหารส่วนเกิน (Food surplus)

เป็นอาหารที่ซื้อมาเกินความต้องการบริโภค หรือหมายถึงอาหารที่มีรูปลักษณ์ไม่น่ารับประทาน เช่น ผักที่มีใบเหี่ยว รวมถึงอาหารที่ใกล้หมดอายุ ร้านค้าจึงไม่เอาตั้งขาย โดยอาหารเหล่านี้ถูกทิ้งลงถังขยะ เนื่องจากความไม่ต้องการบริโภค แม้ว่าจะยังไม่หมดอายุก็ตาม จนก่อให้เกิดปัญหาขยะอาหารขึ้น โดยในปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ รวมถึง กทม. ได้ร่วมมือกับภาคเอกชน เช่น (มูลนิธิ SOS) ในการส่งต่ออาหารเหล่านี้ให้แก่ผู้ขาดแคลนต่อไป รวมถึงการนำอาหารมาปรุงใหม่ เพื่อให้มีรูปลักษณ์ที่น่าทานมากยิ่งขึ้น

การจัดการขยะแต่ละประเภท

การจัดการขยะเศษอาหาร

ในพื้นที่กรุงเทพมหานครพบว่า ขยะเศษอาหารคิดเป็นร้อยละ 49 เมื่อเทียบกับขยะทั้งหมด ซึ่งการจัดการขยะที่ไม่ถูกต้อง สามารถก่อให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ นอกจากนั้นการทิ้งขยะเศษอาหารร่วมกับขยะอื่น ๆ ส่งผลให้การคัดแยกและการจัดการเป็นไปอย่างยากลำบากเนื่องจากทำให้การเน่าหรือกลิ่นไม่พึงประสงค์ ดังนั้นจึงได้มีการรณรงค์ให้มีการแยกขยะเศษอาหารออกมาจากขยะอื่น ๆ สำหรับการจัดการขยะเศษอาหารมีอยู่หลายวิธี เช่น การนำไปทำปุ๋ยหมัก หรือการใช้เครื่องย่อยเศษอาหาร โดยแต่ละวิธีจะมีค่าใช้จ่าย จุดเด่น ข้อจำกัดที่แตกต่างกัน

รูปภาพเปรียบเทียบวิธีกำจัดขยะเศษอาหารแต่ละวิธี

เลือกวิธีกำจัดขยะเศษอาหารที่เหมาะกับบ้านคุณ

เพื่อช่วยแก้ปัญหาขยะเศษอาหารแบบยั่งยืน

วิธีกำจัดขยะเศษอาหาร	หลักการทำงาน	ความเร็วในการย่อย	ความสะดวกในการติดตั้ง	จุดเด่น	ข้อจำกัด
1. ทิ้งอย่างเดียว ไม่เน้นได้ปุ๋ย (A, B, C, D)	เศษอาหารถูกย่อยตามธรรมชาติ	2-3 เดือน	- ต้องใช้พื้นที่พอสมควรในการฝังดิน - เคลื่อนย้ายไม่ได้	- ไม่ต้องดูแล	- ใช้เวลาย่อยนาน - หนอนและแมลงรบกวนง่าย
2. ทำปุ๋ยหมักโดยเติมวัสดุช่วยย่อย (E, F)	เศษอาหารถูกย่อยโดยจุลินทรีย์จากวัสดุช่วยย่อย	1 เดือน	- ไม่ต้องขุดดิน วางตรงไหนก็ได้ - เคลื่อนย้ายได้	- ไม่ค่อยมีหนอนและแมลงรบกวน - ได้ปุ๋ยหมัก	- ต้องผสมวัสดุช่วยย่อยทุกครั้ง
3. เครื่องย่อยเศษอาหารใช้ไฟฟ้า แบบมีจุลินทรีย์ (G)	เศษอาหารถูกย่อยโดยจุลินทรีย์ที่มากับเครื่อง	24-48 ชม.	- ประหยัดพื้นที่ - เคลื่อนย้ายได้ - วางในบ้านได้	- ทิ้งน้ำแกง/ซุปได้ - ทิ้งเศษอาหารได้ตลอด	- ทิ้งกระดูกไม่ได้ - ต้องเสียบปลั๊กตลอดเวลา
เครื่องย่อยเศษอาหารใช้ไฟฟ้า แบบไม่มีจุลินทรีย์ (H)	เศษอาหารถูกอบแห้งและบดจนละเอียด	6-8 ชม.	- ประหยัดพื้นที่ - เคลื่อนย้ายได้ - วางในบ้านได้	- ทิ้งกระดูกเล็กๆ ได้ - ไม่ต้องเสียบปลั๊กทิ้งไว้	- ทิ้งน้ำแกง/ซุปไม่ได้ - เมื่อเริ่มทำงานแล้วทิ้งขยะเพิ่มไม่ได้

RAAKDIN

ที่มา: FB: Raakdin (กุมภาพันธ์, 2567)

การจัดการขยะเศษอาหาร

สำหรับการทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหารแบบง่าย มีอยู่ด้วยกันหลายวิธี ในที่นี้นำเสนอวิธีการทำปุ๋ยหมักด้วยถุงหมักปุ๋ยและการทำปุ๋ยด้วยถังหมักขนาดใหญ่ ซึ่งสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม นอกจากวิธีดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังสามารถใช้เครื่องย่อยเศษอาหารในการจัดการได้อีกด้วย แต่ราคาค่าเครื่องค่อนข้างสูงและจำเป็นต้องใช้ไฟฟ้าตลอดกระบวนการย่อย สามารถดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ตาม QR code นี้

อุปกรณ์ในการจัดการขยะอินทรีย์

การทำปุ๋ยหมักด้วยถุงปุ๋ยหมัก

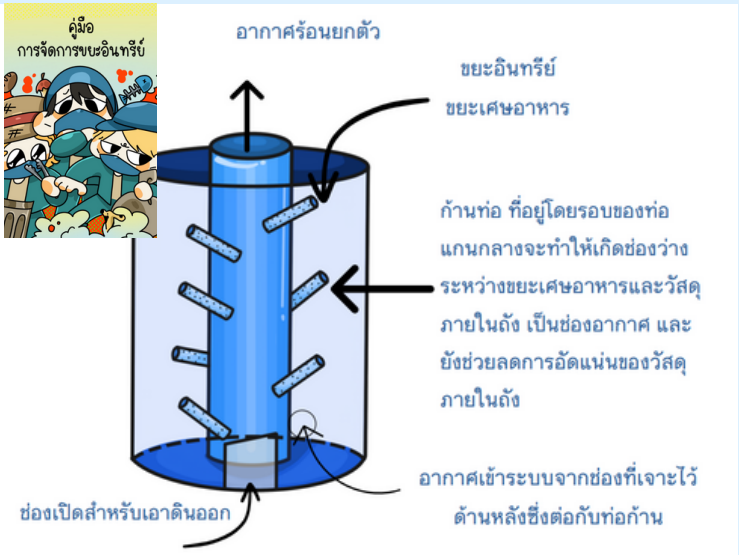
การจัดการขยะเศษอาหารอย่างง่ายด้วยถุงปุ๋ยหมัก สามารถดำเนินการโดยใช้อุปกรณ์ ได้แก่ เศษอาหาร ถุงหมักปุ๋ย กะละมัง ใบไม้แห้งและวัสดุหัวเชื้อ

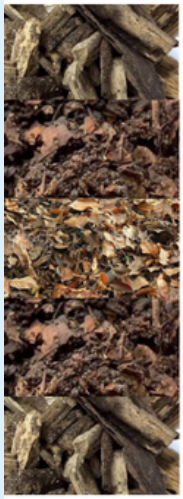

ที่มา: oklinthailand.com

การย่อยเศษอาหารอัตโนมัติ

เครื่องย่อยเศษอาหารด้วยไฟฟ้า (Composter) ซึ่งมีหลายขนาด สามารถย่อยตั้งแต่ 1 - 1,000 กิโลกรัมต่อวัน

ชั้น 5 : เศษไม้ / ไม้ผุ

ชั้น 4 : ขยะเศษอาหารที่ผสมวัสดุหัวเชื้อแล้ว

ชั้น 3 : เศษใบไม้ / กิ่งไม้

ชั้น 2 : ขยะเศษอาหารที่ผสมวัสดุหัวเชื้อแล้ว

ชั้น 1 : เศษไม้ / ไม้ผุ

ที่มา: คู่มือการจัดการขยะอินทรีย์, 2566

การทำปุ๋ยหมักด้วยถังหมักขนาดใหญ่

กระบวนการจัดการขยะเศษอาหารด้วยถังหมักขนาดใหญ่อาศัยจุลินทรีย์ที่ใช้ออกซิเจนย่อยสลายขยะเศษอาหาร โครงสร้างภายในของถังจะส่งเสริมให้เกิดกลไกการหมุนเวียนออกซิเจนในระบบขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมอุณหภูมิของระบบ ทำให้จุลินทรีย์อยู่รอดและทำงานได้ การจัดวางวัสดุภายในถัง แบ่งออกเป็น 5 ชั้น โดยจัดวางเศษไม้สลับกับเศษอาหารที่ผสมวัสดุหัวเชื้อแล้ว

การจัดการขยะและปลายทางขยะในเขตกรุงเทพมหานคร

อาหารส่วนเกิน

- กรุงเทพมหานครดำเนินโครงการ BKK Food Bank ซึ่งเป็นโครงการที่ส่งต่ออาหารส่วนเกินให้แก่ผู้ต้องการ
- มูลนิธิ Scholars Of Sustenance (SOS Thailand) เป็นมูลนิธิที่ดำเนินงานด้านการส่งต่ออาหารให้แก่กลุ่มเปราะบาง โดยดำเนินงานทั่วประเทศไทย

กรณีที่ต้องการส่งต่ออาหารส่วนเกิน สามารถติดต่อได้ที่สำนักงานเขต หรือมูลนิธิ SOS

ขยะเศษอาหารและขยะอินทรีย์

- เศษอาหารปรุงสุกส่งต่อให้เกษตรกร ส่วนขยะอินทรีย์อื่นนำไปทำปุ๋ยหมักหรือส่งเลี้ยงหนอนแมลงทหารดำ (BSF)

ขยะทั่วไปที่ใช้ประโยชน์ต่อไม่ได้ ขยะอันตราย และขยะติดเชื้อ

- สำหรับขยะทั่วไปที่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้ รวมทั้งไม่สามารถแปลงเป็นพลังงานได้ จะถูกนำไปฝังกลบ
- ขยะอันตรายและขยะติดเชื้อ กรุงเทพมหานคร จะส่งต่อให้บริษัทเอกชนมารับไปกำจัดอย่างปลอดภัย
- การทิ้งขยะทั้ง 2 ประเภท ต้องแยกทิ้งจากขยะอื่น ๆ อย่างชัดเจน

วัสดุรีไซเคิลที่มีราคา (ขายได้)

หมายถึง ของที่ซาเล้งหรือร้านรับซื้อของเก่า**รับซื้อ** ซึ่งองค์กรสามารถคัดแยกออกจากขยะประเภทอื่น ๆ แล้วนำมาขายเพื่อนำเงินไปใช้จ่ายได้ ในปัจจุบัน มีร้านที่รับซื้อ “กล่องนม/ถุงนม” แล้วในอัตรา 1-2 บาทต่อกิโลกรัม แต่ต้องล้าง-ตากให้สะอาด เนื่องจากนมที่ตกค้างในกล่องทำให้เกิดกลิ่นเหม็น กระทบกับการจัดเก็บ

วัสดุรีไซเคิลที่ไม่มีราคา (ขายไม่ได้)

หมายถึง ของที่ซาเล้งหรือร้านรับซื้อของเก่าส่วนใหญ่ **ไม่รับซื้อจากครัวเรือนแต่สามารถรีไซเคิลได้** เช่น พลาสติกยืด แก้วพลาสติก PET ซึ่งเอกชนสามารถนำไปแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ได้หรือทำเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ได้

ขยะพลังงาน

หมายถึง ขยะที่ไม่สามารถนำไปทำประโยชน์อื่น ๆ ได้อีก แต่สามารถเผาเป็นพลังงานทดแทนได้ แทนการนำไปฝังกลบ

ดูข้อมูลปลายทางขยะเพิ่มเติมที่ **“คู่มือข้อมูลปลายทางขยะ”** https://bkkzerowaste.org/content

สรุปเส้นทางการจัดการขยะในกรุงเทพมหานคร

ข้อมูลปลายทางขยะ สำหรับการจัดการวัสดุรีไซเคิล

วัสดุรีไซเคิลมีปลายทางส่งต่อหลากหลายรูปแบบ โดยสามารถดูข้อมูลเพิ่มเติมที่
“คู่มือข้อมูลปลายทางขยะ” https://bkkzerowaste.org/content/38

01

รับซื้อ (มารับถึงที่)

เป็นบริษัทเอกชน รวมถึงซาเล้ง ร้านรับซื้อของเก่า ที่เข้ามารับซื้อวัสดุรีไซเคิลถึงที่บ้าน/สถานที่ต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น

- Recycoex - รับซื้อวัสดุรีไซเคิลทั่วไป รวมถึงถุงนม กล่องนม UHT
- Wake Up Waste - รับซื้อถึงที่แต่ต้องมีน้ำหนักตามกำหนด
- Waste Buy Delivery - รับซื้อถึงที่ ไม่มีข้อจำกัดในการรับซื้อ แต่ต้องโทรแจ้งล่วงหน้าอย่างน้อย 1 วัน

ที่มา: WASTEBUY Delivery

02

รับบริจาค

มีรถเข้ามารับถึงที่ แต่ต้องมีปริมาณและอยู่ในโซนพื้นที่ตามที่บริษัทกำหนดและอยู่ในโซนพื้นที่ เป็นการบริจาคที่ไม่มีสะสมแต้มหรือได้รับของรางวัลใด ๆ เช่น

- Yolo - รับพลาสติก 5 ประเภท ได้แก่ HDPE LDPE PLA PP และ PS โดยต้องล้างสะอาดและแห้งเท่านั้น
- Cirplas - รับพลาสติกทุกประเภท ยกเว้น PVC

ทั้ง 2 แห่งสามารถส่งบริจาคทางไปรษณีย์ได้

03

รับซื้อในรูปแบบสะสมแต้ม

รับซื้อและมีสิทธิ์ประโยชน์ในรูปแบบของการสะสมแต้มแลกของรางวัลต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์และแอพพลิเคชั่น ได้แก่

- Recycle day - รับซื้อพลาสติกที่รีไซเคิลได้ และพลาสติกที่นำไปทำเป็นพลังงาน รวมถึงน้ำมันทำอาหาร เสื้อผ้าเก่า
- Trash lucky - ลุ้นทองและบัตรกำนัล ให้แต้มตามปริมาณน้ำหนักของวัสดุ เช่น กล่อง UHT 1 kg เท่ากับ 10 แต้ม

ที่มา: เทใจ (@TaejaiDotCom)

ที่มา: thestorythailand.com

รับบริจาค ตามจุด Drop-off

ส่งวัสดุรีไซเคิลบริจาคตามจุด drop-off ต่าง ๆ ที่ใกล้บ้านหรือสถานที่ทำงาน เช่น จุดบริจาคตามสำนักงานเขต หรือศาลาว่าการ กทม. บริจาให้ Cirplas หรือ Trash lucky

04

ตัวอย่างจุด Drop-off ของ Trash lucky

ที่มา: mthai.com

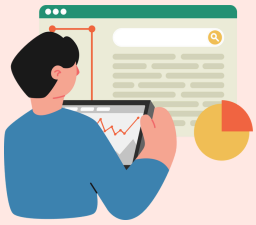
การดำเนินงาน
ลดและแยกขยะ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1

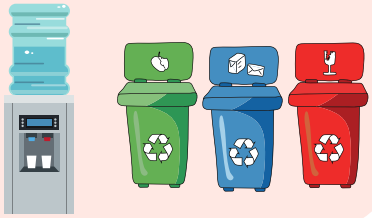
การเก็บข้อมูลการดำเนินงาน
เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานก่อน-หลัง การเก็บข้อมูลอาจเก็บภาพรวม หรือแยกตามบ้าน/ซอย
1) ปริมาณขยะแต่ละประเภท โดยการชั่งน้ำหนักขยะ
2) พฤติกรรมของบุคลากร ผ่านการทำแบบสอบถาม

2

การวางระบบการจัดการขยะ
จัดตั้งคณะทำงาน วางระบบจัดการขยะและกำหนดปลายทางขยะ เช่น พิจารณาว่าในชุมชนมีขยะประเภทใดบ้าง จากนั้นจึงกำหนดจุดตั้งถังขยะและปลายทางขยะที่เหมาะสม ส่งเสริมให้มีการแยกขยะเศษอาหาร และวัสดุรีไซเคิลออกจากขยะประเภทอื่น

3

การปรับสภาพแวดล้อม
ปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการลดและคัดแยกขยะ เช่น การตั้งถังขยะแยกประเภทโดยมีป้ายระบุข้อมูลหน้าถังก่อนทิ้ง จัดกิจกรรมร่วมกับสำนักงานเขต มีของรางวัลเพื่อกระตุ้นให้ชาวบ้านแยกขยะ

4

การจัดอบรมสร้างความตระหนัก
จัดอบรมโดยเน้นไปที่กระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาขยะและให้ข้อมูลเกี่ยวกับระบบการจัดการขยะภายในชุมชน ให้ข้อมูลการทิ้งขยะลงถังแต่ละประเภท รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำขึ้นเพื่อส่งเสริมให้เกิดการลดขยะ

5

การสื่อสารและประชาสัมพันธ์
ติดป้ายสื่อสารเพื่อกระตุ้นและย้ำถึงแนวทางการดำเนินงาน ป้ายรณรงค์ถึงผลกระทบของปัญหาขยะ การจัดกิจกรรมในพื้นที่ส่วนกลางของหมู่บ้าน

6

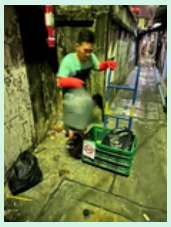
การติดตาม วิเคราะห์และการสรุปผลการดำเนินงาน
กำหนดให้มีการติดตามผลการดำเนินงาน วิเคราะห์และสรุปผลการดำเนินงานเสนอต่อคณะทำงาน รวมถึงผู้นำชุมชน เพื่อให้พิจารณาแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมในอนาคต

ตัวอย่างการดำเนินงานในชุมชน

ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเขตนำร่องการจัดการขยะมูลฝอยที่ต้นทางอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร

ชุมชนวัดบรมนิวาส เขตปทุมวัน

- จัดอบรมให้ความรู้ชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้าใจในการแยกขยะ
- จัดตั้งโครงการ “คนชักลากขยะ” เพื่อรวบรวมขยะจากจุดที่รถขยะเข้าไม่ถึง มายังจุดที่สามารถเก็บรวบรวมได้ ทำให้ลดการรั่วไหลของขยะสู่สถานที่ต่าง ๆ รวมถึงคลอง

ชุมชนริมคลองนางหงส์ เขตปทุมวัน

- จัดอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขต ทำให้ได้รับความร่วมมือที่ดี
- กระตุ้นให้เกิดการแยกขยะเศษอาหารและวัสดุรีไซเคิลออกจากขยะประเภทอื่นผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ

ชุมชนแฟลตตำรวจเฉลิมลาภ เขตพญาไท

- ผู้นำชุมชมมีความตั้งใจดำเนินโครงการ คอยสนับสนุนการดำเนินงานอยู่ตลอด ทำให้ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน
- มีการแยกเศษอาหารและนำไปทำปุ๋ยหมักจริง ตั้งถังหมักให้ชาวบ้านเห็น ทำให้ได้รับความร่วมมือมากขึ้น

ชุมชนบ้านครัวใต้ เขตปทุมวัน

- กระตุ้นให้คนในชุมชนมีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาของขยะผ่านการอบรม
- แยกวัสดุรีไซเคิลออกจากขยะประเภทอื่นและนำไปขาย ทำให้ปริมาณขยะทั่วไปลดลง

ชุมชนหมู่บ้านจิตรณรงค์ 21 เขตหนองแขม

- มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านแยกน้ำและเศษอาหารก่อนทิ้ง
- คัดแยกวัสดุรีไซเคิลและนำไปขายให้ซาเล้งในพื้นที่
- ส่งเสริมให้ชาวบ้านแยกขยะพลังงานและกล่อง UHT

แนวทางการลดและคัดแยกขยะที่แต่ละชุมชนดำเนินการจะมีหลักการที่คล้ายกัน โดยเริ่มต้นที่การจัดอบรมให้ความรู้และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาขยะ ส่งเสริมให้ชาวบ้านแยกขยะเศษอาหาร วัสดุรีไซเคิลออกจากขยะประเภทอื่น ๆ จากการดำเนินงานพบว่า หากผู้นำชุมชนเข้มแข็ง มีความตั้งใจจริงในการดำเนินงาน จะส่งผลให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จมากขึ้น

ตัวอย่างการดำเนินงานในชุมชน (2)

ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเขตนำร่องการจัดการขยะมูลฝอยที่ต้นทางอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร

ชุมชนซอยกำนันวิจิตร เขตหนองแขม

- จัดอบรมสร้างความตระหนักให้ชาวบ้านเห็นถึงความสำคัญของการลดและคัดแยกขยะที่ต้นทาง
- ผู้นำชุมชนคอยสนับสนุนการดำเนินงานอย่างดี และคอยประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ให้สมาชิกชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ได้รับความร่วมมือที่ดีจากสมาชิก

ชุมชนสุขสันต์ 9 เขตหนองแขม

- มีการคัดแยกขยะเศษอาหารอย่างจริงจัง โดยส่งให้ กทม.นำไปเลี้ยงหนอน BSF ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาน้ำขยะรั่วไหลส่งกลิ่นเหม็นได้
- ผู้นำชุมชนมีความตั้งใจในการลดและคัดแยกขยะ ทำให้โครงการได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านดี
- จัดอบรมให้ความรู้เรื่องการลดและคัดแยกขยะ

ชุมชนหมู่บ้านพุดตาน เขตหนองแขม

- จัดอบรมและกิจกรรมให้ความรู้เรื่องการลดและคัดแยกขยะให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่
- จัดหากรงคัดแยกวัสดุรีไซเคิลให้ชุมชน เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการคัดแยกและนำไปขาย

ควรใช้ถุงขยะสีขาวขุ่นให้เอื้อต่อการคัดแยกขยะ

ปัญหาการคัดแยกขยะในปัจจุบันส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการใช้ถุงขยะสีดำใส่ขยะ ทำให้ไม่สามารถมองเห็นขยะด้านในได้ ดังนั้นจึงควรมีการปรับเปลี่ยนมาใช้ถุงขยะขาวขุ่นหรือถุงใส ช่วยให้การแยกขยะประเภทต่างๆ ทำได้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะการดำเนินงานในชุมชน

การดำเนินงานพัฒนาเขตนำร่องการจัดการขยะมูลฝอยที่ต้นทางอย่างยั่งยืนในรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาเขตปทุมวัน เขตพญาไท และเขตหนองแขม มีชุมชนนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 17 แห่ง จากการดำเนินงานที่ผ่านมา คณะผู้วิจัยและภาคีที่ปรึกษามีข้อเสนอแนะสำหรับชุมชนที่จะดำเนินงานโครงการปลอดขยะ ดังนี้

นโยบายและคณะทำงาน

- กำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานแกนนำประจำชุมชน เพื่อคอยขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ และกระตุ้นคนในชุมชนให้ลดและคัดแยกขยะ
- กำหนดแนวทางและปลายทางขยะอย่างชัดเจน เพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันในการแยกขยะในชุมชน
- จัดกิจกรรมกระตุ้นให้ชาวบ้านแยกขยะเศษอาหารออกจากขยะประเภทอื่น เพื่อให้ง่ายต่อการจัดการ และส่งเสริมให้มีการแยกวัสดุรีไซเคิล

การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์

- มีการประชาสัมพันธ์โครงการก่อนเริ่มดำเนินการ เพื่อให้ชาวบ้านรับทราบข้อมูลเบื้องต้น ป้องกันปัญหาการเกี่ยงไม่เข้าร่วมดำเนินการ
- ติดป้ายหน้าถังขยะให้ชัดเจน ลดความสับสนก่อนทิ้งขยะ
- ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานผ่านเสียงตามสายหรือกลุ่มไลน์หมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ เพื่อกระตุ้นและดึงดูดให้ชาวบ้านหันมาแยกขยะ

ช่องทางการติดต่อเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ

ในปัจจุบันภาครัฐและภาคเอกชนมีกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในชุมชน สำหรับชุมชนที่สนใจสามารถติดต่อประสานงานผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อขอเข้าร่วมโครงการและขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานได้

โครงการไม่เทรวม กทม.

กรณีที่สนใจเข้าร่วมโครงการ **ไม่เทรวม** สามารถติดต่อไปยัง **สำนักงานเขต**ของตนเอง (ฝ่ายรักษาความสะอาด) โดยเขตจะมีเจ้าหน้าที่คอยให้ข้อมูลแนวทางการดำเนินงาน

โครงการ CHULA ZERO WASTE

โครงการลดและคัดแยกขยะ ภายใต้การดำเนินงานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้สนใจสามารถดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.chulazerowaste.chula.ac.th หรือ FB: CHULA Zero Waste

โครงการชุมชนปลอดขยะ
(กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ)

โครงการชุมชนปลอดขยะ โดยชุมชนที่สนใจสามารถเข้าดูรายละเอียดได้ที่ https://www.dcce.go.th/ หรือทางเพจ FB: โครงการชุมชนปลอดขยะ Zero Waste - DCCE

แหล่งข้อมูลการดำเนินงานด้านการจัดการขยะ

สามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการขยะได้ตามช่องทางต่าง ๆ เช่น

- โครงการกรุงเทพไม่เทรวม https://bkkzerowaste.org/
- FB: Konggreengreen หรือ Tiktok
- กลุ่ม FB: แยกขยะกันเถอะ (กลุ่มใหม่)

จัดทำโดย
ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี
นางสาวโชทิชา สุวรรณโคตร
สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย